

ТЕРОРИЗМ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА СВІТУ

TERRORISM AS A GLOBAL PROBLEM OF THE WORLD

Діп І.Ю.,

*кандидат юридичних наук, Заслужений юрист України,
Надзвичайний і Повноважний Посол України
доцент кафедри міжнародної політики
Ужгородського національного університету*

У статті досліджено тероризм як глобальну проблему людства, яка становить загрозу для більшості країн світу, оскільки в останні десятиліття збільшилася кількість терористичних актів у світі, які забирають життя чималої кількості людей по всьому світу. Проаналізовано теоретичні аспекти поняття «тероризм». Зокрема, було визначено тлумачення терміна, історичні передумови виникнення, основні види та мету, яку переслідують терористи. Досліджено кількість терористичних актів у світі, визначено періоди, коли відбувалося найбільше насильницьких актів цього типу, та виділено регіони-лідери за цим показником. Крім того, було проаналізовано, що лівова частка терористичних актів сталася за останні декілька десятиліть, що знову ж таки підтверджує, що тероризм є глобальною проблемою, яка потребує нагального вирішення. Також було розглянуто терористичні напади за видами, які використовуються у світі, було визначено кількість жертв та визначено країни, в яких зафіксована найбільша чисельність померлих. До того ж було вивчено Глобальний індекс тероризму у 2020 році, визначено країни, що займають лідируючі позиції у цьому рейтингу. Крім того, була розглянута ретроспектива Глобального індексу за останні декілька років та динаміка змін рейтингу. Визначено, що найбільш небезпечною країною світу є Афганістан, а найбільш безпечною країною виступають Об'єднані Арабські Емірати. На додачу було проаналізовано ситуацію зі станом розвитку тероризму у високо розвинутих країнах, зокрема у країнах Європейського Союзу та країнах Північної Америки. У тому числі для країн Європейського Союзу був визначений рейтинг безпечності за цим індексом відповідно до класу країн. Також була проаналізована позиція України у Глобальному індексі тероризму та загальна ситуація з тероризмом у регіоні. До того ж було визначено найжахливіші терористичні акти в історії людства, жертвами яких стало чимало осіб, а саме країна, де відбувався терористичний акт, рік та кількість загиблих. У тому числі було визначено кількість загиблих осіб від терористичних актів у загальній кількості померлих щороку.

Ключові слова: тероризм, жертва, країна, глобальна проблема, індекс, рейтинг.

The article examines terrorism as a global problem of humanity, which poses a threat to most countries of the world, as in recent decades the number of terrorist acts in the world, which take the lives of many people around the world. Theoretical aspects of the concept of "terrorism" were analyzed. In particular, the interpretation of the term, the historical background, the main types and purpose of terrorists were determined. The number of terrorist acts in the world have been studied, the periods when the most acts of violence of this type took place have been identified, and the leading regions in this indicator have been identified. In addition, it was analyzed that the lion's share of terrorist acts has occurred over the past few decades. It again confirms that terrorism is a global problem that needs to be addressed urgently. Terrorist attacks by species used in the world were also considered, the number of victims was determined and the countries with the highest number of deaths were identified. In addition, the Global Terrorism Index in 2020 was studied, and the countries occupying leading positions in this ranking were identified. In addition, a retrospective of the Global Index over the past few years and the dynamics of rating changes were considered. The most dangerous country in the world is Afghanistan, and the safest country is the United Arab Emirates. In addition, the situation with the state of terrorism development in highly developed countries, in particular in the European Union and North America, was analyzed. Including for the countries of the European Union the safety rating according to this index according to a class of countries has been defined. Ukraine's position in the Global Terrorism Index and the general situation with terrorism in the region were also analyzed. In addition, the most horrific terrorist acts in the history of mankind were identified, the victims of which were many people, namely the country where the terrorist act took place, the year and the number of dead. In particular, the number of deaths from terrorist acts in the total number of deaths each year was determined.

Key words: terrorism, victim, country, problem, index, rating

Постановка проблеми. Однією із глобальних проблем людства наразі виступає проблема тероризму. Тероризм – це систематичне використання терору, особливо як засіб примусу. Однак у міжнародному співтоваристві тероризм не має загально-визнаного, юридично обов'язкового, кримінально-правового визначення. Як про явище про тероризм уперше заговорили у 1970-х рр. з початком війни у В'єтнамі та з утворенням нових ліворадикальних груп, які переслідували політичні цілі та намагалися залякати широку групу людей [1]. Загально-

прийняті визначення тероризму стосуються лише тих насильницьких актів, які покликані викликати страх (терор), здійснюються для досягнення релігійних, політичних чи ідеологічних цілей, а також навмисно націлюються на цивільних осіб [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті проаналізовано інформацію провідних наукових центрів, які займаються дослідженням проблематики, таких як Інститут економіки та миру, Statista.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Опрацювавши ряд наукових

досліджень у галузі глобальних проблем людства і тероризму, ми виявили, що питання тероризму висвітлюються переважно у високорозвинутих країнах, і зовсім незначною мірою – у слаборозвинутих.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основною метою статті є аналіз тероризму як глобальної проблеми людства, що загрожує не тільки слаборозвинутих країнам світу, але і високорозвинутих.

Виклад основного матеріалу дослідження. Існує чимало злочинів у світі, які можуть трактуватися як тероризм. Проте загалом науковці виокремлюють п'ять видів тероризму:

1. Тероризм, який фінансується державою, – вид тероризму, який покликаний залякати державу або її уряд.

2. Дисидентський тероризм – терористичні акти, які здійснюються угрупованнями, які повстали проти режиму свого уряду.

3. Тероризм здійснений ліворадикальними та праворадикальними терористичними угрупованнями – терористичні акти, метою яких є політична ідеологія.

4. Релігійний тероризм – терористичні акти, ціллю яких є здійснення злочинів з релігійною метою.

5. Кримінальний тероризм – вид терористичних актів, які покликані сприяти рівню злочинності або виправдати їх [2].

Відповідно, за період з 2006 по 2019 роки у світі було здійснено 151 771 терористичний акт. При цьому найбільше їх було у 2007 р., а найменше – у 2012 році (рис. 1) [4]. При цьому варто відзначити, що Національний консорціум по вивченню тероризму, який створений при Університеті Меріленд, зазначає, що починаючи з 1970 року у світі було здійснено 200 000 терористичних актів, тобто 75% усіх терористичних актів у світі було здійснено за останні 13 років [4].

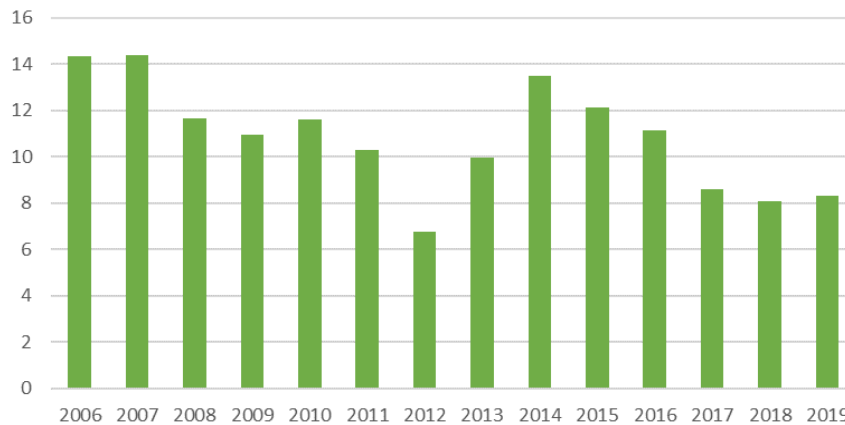

Рис. 1. Кількість терористичних актів у світі 2006–2019 роки, тис.

Джерело: [5]

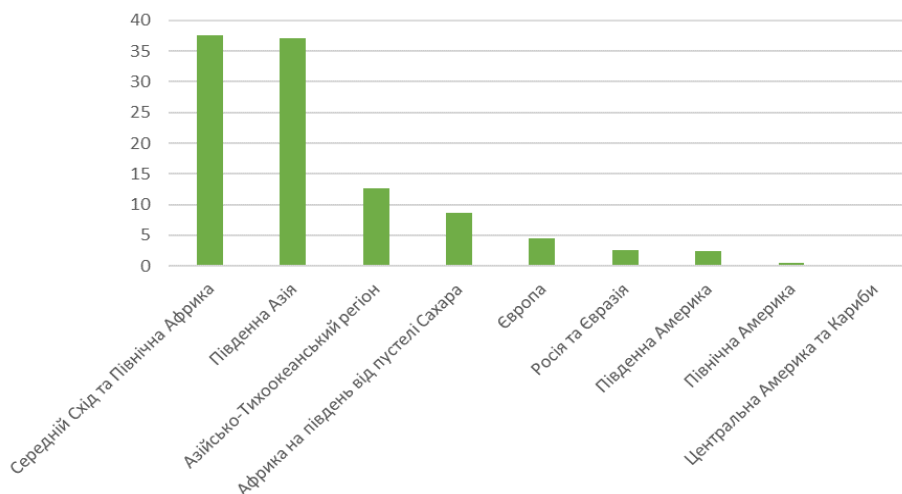

Рис. 2. Кількість терористичних актів у світі за регіонами 2002–2019 роки, тис.

Джерело: [5]

У регіональному розрізі найбільше терористичних актів було здійснено у країнах Азії та Африки, а Афганістан – країна номер один за кількістю здійснених терактів, де за 2019 рік було зафіксовано 1 750 акти. Для розвинених країн ця проблема також є досить актуальною. Так, у Європі за досліджуваний період було зафіксовано 4 531 теракти, а в Північній Америці – 514 (рис. 2) [5].

Найбільша кількість жертв від терористичних актів була зафіксована у 2014 році, а найменше – у 2012. Найбільша кількість смертей 2019 року

була зафіксована в Афганістані – 41% осіб, які стали жертвами терактів, померли (рис. 3) [5].

Найбільшою популярністю серед терористів користуються напади з використанням пострілів та мінувань, саме на них припало 57% усіх видів терористичних актів у 2019 році. Невідомі типи терористичних актів та ті, які користувалися незначним попитом, становили 14% (рис. 4) [5].

Глобальний індекс тероризму, розроблений Інститутом економіки та миру, допомагає проаналізувати країни світу за рівнем тероризму

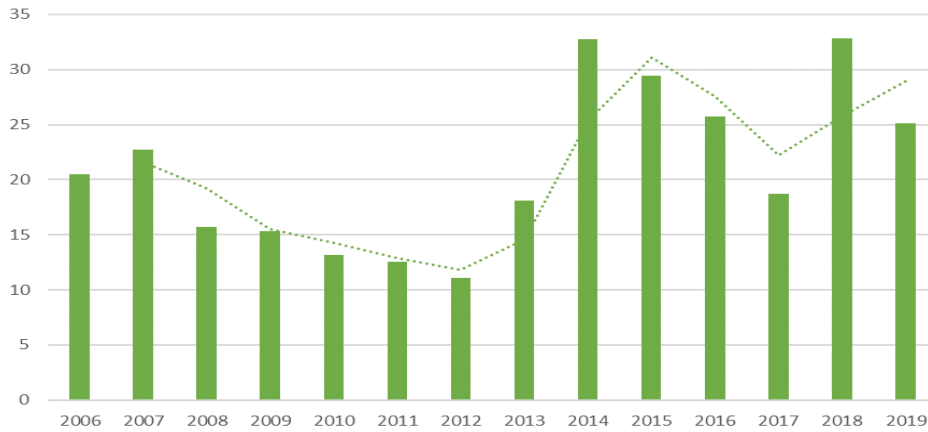

Рис. 3. Кількість смертей унаслідок здійснення терористичних актів 2006–2019 роки, тис. ос.

Джерело: [5]

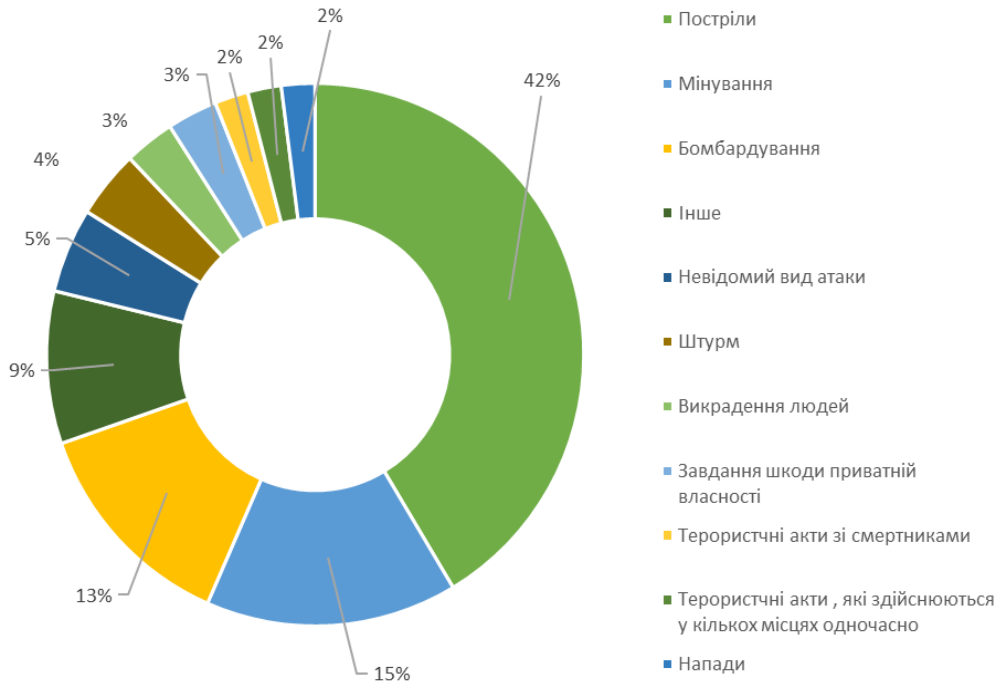

Рис. 4. Види терористичних нападів у світі, 2019 рік, %

Джерело: [5]

та визначити масштаб терористичної загрози. Чим більший загальний рейтинг країни, тим більша кількість терористичних актів була зареєстрована. До рейтингу входять 135 країн світу, за якими ведеться офіційна статистика. Так, найгірша ситуація за рівнем терористичних

атак спостерігається у країнах Африки та Азії. Саме ці країни займають лідируючі позиції за цим індексом. Найбільш безпечною країною світу у 2020 році стали Об'єднані Арабські Емірати, які зайняли 135 місце у рейтингу (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Країни за результатами Глобального індексу тероризму 2020 рік

№	Держава	Загальний рейтинг	Зміни за 2019–2020 рр.
1.	Афганістан	9,592	-
2.	Ірак	8,682	-
3.	Нігерія	8,314	-
4.	Сирія	7,778	-
5.	Сомалі	7,645	+1
6.	Ємен	7,581	+1
7.	Пакистан	7,541	-2
8.	Індія	7,353	-
9.	Демократична Республіка Конго	7,178	+1
10.	Філіппіни	7,099	-1
11.	Малі	7,049	+2
12.	Буркіна-Фасо	6,755	+15
13.	Камерун	6,627	+1
14.	Єгипет	6,419	-3
15.	Мозамбік	6,400	+8
16.	Лівія	6,250	-4
17.	Центральна Африканська Республіка	6,241	-2
18.	Туреччина	6,110	-2
19.	Колумбія	6,100	-
20.	Шрі-Ланка	6,065	+35
21.	Таїланд	5,783	-3
22.	Південний Судан	5,726	-5
23.	Кенія	5,644	-2
24.	Нігер	5,617	-2
25.	М'янма	5,543	-1

Джерело: складено за [3]

Таблиця 2

Терористичні акти за найбільшою кількістю жертв

№	Терористичний акт	Країна	Рік	Кількість жертв
1	Терористичні акти 11 вересня 2001 року	США	2001	2 996
2	Різанина в Кемп-Спайхері	Ірак	2014	1 566
3	Різдяні розправи	Демократична Республіка Конго	2008	860
4	Вибухи в сьидських громадах	Ірак	2007	795
5	Вбивства поліцейських у Шрі-Ланці	Шрі-Ланка	1990	774
6	Теракти в Могадішо	Сомалі	2016	655
7	Терористичний акт в Анкарі	Туреччина	2015	508
8	Пожар в кінотеатрі «Рекс»	Іран	1978	420
9	Різанина у Трухільо	Колумбія	1990	400
10	Терористичний акт в Беслані	Росія	2004	385

Джерело: складено за [7]

Для високорозвинених країн світу проблема тероризму не є винятком. Так, за період з 2002 по 2019 рр. у ЄС було зафіксовано 4 531 акти, які підпадали під категорію тероризму. У результаті цих дій загинуло 2 558 осіб. У загальному за 2002–2019 роки країни ЄС погіршили свій результат у Глобальному індексі тероризму на 0,483 бали, тобто рівень терористичних актів за цей період зріс. Щоправда варто відмітити, що за 2018–2019 роки відбулося незначне покращення індексу. Найбільш небезпечною країною ЄС з точки зору здійснення терористичних актів була Великобританія, але якщо бути більш точним, то Північна Ірландія, де терористичні акти пов'язані з конфліктом між республіканцями та профспілками. А найбезпечнішими країнами виступають Португалія, Румунія, Словенія, Люксембург та Мальта [3].

Країни Північної Америки також час від часу стикаються із терористичними актами. Так, 2019 року було зафіксовано 58 терористичних акти, що на 18% менше, ніж 2018 року. США у Глобальному індексі тероризму у 2020 році розмістилися на 29 місці із загальним результатом у 5,260 бали. Загалом же рейтинг країни за 2002–2019 роки покращився на 2,911, тобто рівень тероризму зменшується. Канада ж зайняла 56 сходинку у цьому рейтингу з результатом 3,171 бали, але за період з 2002 по 2019 роки країна погіршила свій загальний показник на 2,031 бали [3].

Для України тероризм також становить чималу загрозу. Так, у Глобальному індексі тероризму країна займає 36 місце із загальним показником у 4,692 бали. У своєму регіоні, до якого входять

12 країн, Україна займає перше місце, випередивши такі країни, як Росія, Таджикистан, Киргизстан, Казахстан, Грузія тощо. Загалом же за період з 2002 по 2019 роки наша країна погіршила свій рейтинг на 3,106 бали, що ставить її поруч з Демократичною Республікою Конго, яка за такий же проміжок часу втратила таку ж саму кількість балів. Проте варто також відмітити, що Україні вдалося покращити свій загальний рейтинг за 2018–2019 роки на 0,768 бали [3].

Найбільшим в історії людства терактом став теракт 9/11, який стався у США 2001 року і забрав життя чималой кількості людей з різних країн світу. Варто також відмітити, що найбільші теракти світу за кількістю жертв відбувалися переважно у країнах Африки та Азії (табл. 2) [6].

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, тероризм є однією із найбільших глобальних проблем людства. Щороку саме через різного роду терористичні акти у світі гине близько 21 тисячі осіб, що становить 0,05% від усіх смертей. При цьому 95% усіх загиблих припадає на країни Близького Сходу, Африки та Південної Азії. Найгірша ситуація за кількістю терористичних актів спостерігається в Афганістані, а найкраща – в ОАЕ. Країни ЄС та Північної Америки також стикаються із терористичними загрозами. І хоча порівняно з іншими країнами ці акти насилля відбуваються відносно нечасто, проте вони несуть надзвичайну загрозу політиці безпеки та цілісності. Так, економіки цих країн щороку втрачають близько 600,67 млн доларів США, що у світовому вимірі становить 2,3%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дір І.Ю. Тероризм як загроза для країн Європейського Союзу. Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 23 квітня 2021 року) / за ред. Доценко О.М., Новікової Л.В., Червяцкової А.О. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. 382 с.
2. Eastern Kentucky University. Definition, History, and Types of Terrorism. 2019. URL: <https://ekuonline.eku.edu/homeland-security/definition-history-and-types-terrorism> (дата звернення: 23.05.2021).
3. Institute for Economics & Peace. Global Terrorism Index 2020. 2020. URL: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/11/GTI-2020-web-1.pdf> (дата звернення: 27.02.2021).
4. National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism. The Global Terrorism Database 2020. URL: <https://www.start.umd.edu/gtd/about/> (дата звернення: 23.05.2021).
5. Statista. Terrorism: Facts and statistics. 2021. URL: <https://www.statista.com/topics/2267/terrorism/> (дата звернення: 26.02.2021).
6. The New York Times. 'Anonymous Soldiers', by Bruce Hoffman. 2015. URL: https://www.nytimes.com/2015/03/01/books/review/anonymous-soldiers-by-bruce-hoffman.html?_r=0 (дата звернення: 26.02.2021).
7. World Atlas. Worst Attacks in World History. 2019. URL: <https://www.worldatlas.com/articles/worst-terrorist-attacks-in-history.html> (дата звернення: 23.05.2020).